

Štev. 1.

V Celovecu 1. januarja 1865.

VIII. tečaj.

Pesem

koroških Slovencev. *)



Kviško, bratje, duše mile!
S slovom, z djanjem vsi za dom!
Kličejo nas slavne Vile
V kolo k bratom Slávjanom.

Da smo tudi mi Slovani,
Da slovensk je Goratan,
Narod naš dokaze hrani,
Jezik naš in duh in stan.

Priča to nam zgodovina,
Priča krajnih sto imén,
Priča čutov nam milina,
Da slovanstva mi smo člen.

Priča to šumeča Drava,
Priča sto vodá in rek,
Priča glava nam Triglava,
Ki nas gleda vek na vek.

Priča cerkev Gospe svete,
Priča svetih sto hramov,
Pričajo vasí neštete,
Priča starih sto gradov.

Priča to grad Ostervice,
Priča vojvodski prestol,
Pričajo goré, gorice
Na mejah okrog, okol.

Naj zató nas duh navdaja,
Samov duh in njega djanj;
Narod naj v zavestji vstaja
Iz pretežkih hudih sanj!

Kviško, bratje, duše mile!
S slovom, z djanjem vsi za dom!
Kličejo nas slavne Vile
V kolo k bratom Slávjanom.

Lovre Toman.

*) Tej pesmi sta zložila g. Fr. Gerbec in Tomaževič prelepa napeva.



Tihotapec.

(Pripovedka iz domačega življenja kranjskih Slovencev.)

I.

Tik Gorjancev, ki ločijo kranjsko deželo od hrovaške, stoji v zatišji med vinskimi goricami prijazna vasica, ki šteje komaj deset hiš. Da-si ravno se gospodarji med seboj različno imenujejo, vendar le imajo vaščanje večidel eno in isto ime v kerstnih bukvah zapisano, kar poterjuje pravljico najstarejšega strica v vasi, da se je bil svoje dni v ta žleb en sam mož iz juga čez mejo priselil in potem svojo veliko lastino med sinove razdelil; tako je bilo kmalo iz enega deset gospodarjev, iz enega selišča cela vas.

Bilo je okoli božiča. Zvečer ob osmih je bila že tema, kakor o polnoči. Vrata po vasi so povsod že pozaperli in skerbno z zapahom zavarovali. Po nekterih hišah so bili že celó luči pogasili in se spat spravljali, ker se jim je škoda zdelo svečave, ali pa, ker niso imel silnega opravka.

Pri Štiberniku, ki je imel konci vasi svojo ponižno hišico postavljeno, vendar še niso odvečerjali, torej je bila še vsa družina na nogah. Če pa rečemo vsa družina, ne smemo si misliti kope otrók, starih in mladih, in trume hlapcev in dekel, temveč vedeti nam je, da Štibernik ni premogel več ko pol grunta, kajti družega pol je bil že njegov predd sosedu v last prodal. Ker se pa grunt tako loči od grunta, kakor veliko in majhno, treba je dalje vedeti, da je Štibernik v primeri z drugimi kmeti gosposki le malo davka plačeval; zato je tudi lahko obdelal vse svoje zemljišče z malo svojo družinico, ki je štela ž njim vred samo tri glave.

Stari Štibernik je sedel na oglu klopi pri peči in je odrival za to, kar dela sploh svečnik. V roci je deržal dolgo hrastovo tersko in jo je vedno obračal in utrinjal, da je lepše gorela in sinu Francetu svetila, da se ni vsekalo, ko je iz debelega polena terske cepil. Izba je bila ena tistih, ki čedalje bolj ginejo v naših krajih, in ki nas spominjajo starih časov, ko so se naši kmečki očetje, zidaje si svoja selišča, vedno še bali, da je delajo samo zato, da je čez malo let zopet Turci poderó, in so je zato stavili le bolj okorno in slabo.

Na pol otesani tramovi, ki so v svoji skupnosti steno delali, bili so od mnogoletnega dima černo ukajeni in obiti z mnogimi klini, na katerih je viselo vsakoverstno orodje. Po kotih je bilo veliko razlake: prazne posode in polne, vreče in druge stvari, tako

da je človek skoro težko zapazil konec postelje, očetovega ležišča, malih duri v stransko stanico, spavnico Štibernikove Rezike.

„Kaj! mar misliš še kam iti nocoj, Francè! da tako vudlaš in hitiš? Kam se ti mudi, saj ne gori voda?“ spregovori stari Štibernik in izpod sivih lās vprašaje vpre oči v krepkega sina, ki je res naglo tolkel in sekal poleno.

„Kaj vi veste, če se mi ne mudi!“ odgovori sin. „Precej po večerji pojdem, naj poleno scepim ali ne.“

„Kam pojdeš?“

„K Reberniku moram iti na Stene.“

„V kerčmo moraš iti? E Francek, Francek! kaj bi tvoja mati djala, ko bi bila dočakala tebe tacega, kakoršen si zdaj. Kaj ti je treba okrog hoditi? Lačen nisi doma; če si žejen, pij vodo; in če le hočeš vina, pa grem gori v goro; saj veš, da hram še ni ves prazen. Kaj boš delal pri kerčmarju Reberniku?“ Tako je govoril oče in resno lice se mu je še bolj pooblačilo.

„E kaj!“ zareži sin nejevoljen, „zmenjeno imam, da pridem. Če se na glavo postavite, ali pa molčite, oče! to je vse eno pri meni. Jaz sem obljubil, pa je preč.“

Štibernik vzdihne: „Saj sem že dostikrat djal, da imaš ti svojo glavo in svojo termo, ki mora zmerom veljati. Pa naj bode, kakor hoče; dolgo mi ne boš ugovarjal, Francek! le dobro me pomni, dolgo ne dolgo. To ti pa rečem: le glej, da ne boš ti in jaz zavoljo tebe pogubljen.“

Te besede očine so sina vendar-le malo zbudle. „Lepo vas prosim“, reče, „ne bodite tako sitni. Za kaj vruga boste zavoljo mene pogubljeni? Sam hudir vam razloži, kaj javkate nad menoj, kakor bi me že z deveto verigo pripetega imel. Kaj je to tak greh, če grem k Reberniku, in se z dvema Hrovatoma zmenim, da jim culo tobaka prenesem čez Gorjance po kravjih stezicah, koder lebljajtarji in beriči pota ne poznajo, in če mi za tó vsak kak groš veržeta. Ali mi pa denarjev dajte, da ne bom v nedeljo brez božjaka in bora kakor sveti Gol. Obleko imam tudi skoraj za petek in svetek ravno tisto; zaslužiti moram nekaj, naj bo s kontrebantom ali z vragom.“

„Saj prav praviš: z vragom boš zaslužil, kar boš s kontrebantom. Pa še po glavi jo boš dobil, ako te graničarji dobodo“, pravi oče žalosten in obrača berlečo tersko.

„Graničarji naj se varujejo, da jim jaz prek glave ne dam“, godernja France ter skloni svojo velikansko postavo od klopi po koncu in zatakne široko sekuro med dve bruni v steni, kajti sestra Rezika je prinesla večerjo na mizo.

Med tem ko ta domača trojica tiho pri večerji sedi in le deklica včasih kako zine, hočemo vsaj mlajša dva bolj na tanko ogledati.

Štibernikov Francè je bil med vsemi fantini največi, kar jih je v farni cerkvi stalo vsako nedeljo za stoli. Da je tudi močen, to so vedeli njegovi verstniki že od mladih nog in celó njegovi so-vražniki so morali pritegniti, da ga v okraju ni, ki bi se Francetu mogel v bran postaviti. Francè si je bil pa te svoje moči tolikanj bolj v svesti, ker je videl in vedel, da so ga dekleta, ki skrivaj in med seboj marsikaj uganejo, obsodile, da ni nič kaj posebno lep, sosebo kar je bil kozičav. Ker mu je bila mati zgodaj umerla, in ker je očetu čisto manjkalo moškega značaja in odvažne besede, postal je mladenič kmalo svojeglav. Že od nature živ in nagel, bil je ravno v letih nerodnih brez vajeti in brez krepke vodilne roke, skoraj sam sebi prepuščen. Vendar je imel dobro serce, bil je pošten po svojem in svojih sosedov mnenji in vzlasti svojo sestro Rezo je neznano ljubil.

Nasprotnega značaja je bila Rezika, njegova tri leta mlajša sestrice. Da-si najlepša dekle v vasi in v okolici, vendar še skoraj vedela ni za to svojo prednost, tem manj pa, da bi se bila zavolj tega prevzela. Kakor je bil njen brat precej v ognju, bila je ona tiha in najrajša je gosposdina domá in stregla in pomagala očetu. Le težko jo je prisilil brat včasih v nedeljo med druge deklice na plešišče, kjer naj bi znanje storila z Godeževim Tončekom, premožnim kmečkim sinom, ki je pošteni namen imel, Reziko v zakon vzeti, kedar mu oče kmetijo prepusté. Kakor brat njo, ljubila je tudi ona njega. Marsikterokrat, ko očina svarilna beseda ni nič zdala, pregovorila ga je ona, da ni iskal hrumeče družbe in veselih tovaršev.

Ko je nocoj videla, da se oče malo na jezo derže in da tudi Francè molči, jenjala je še ona praviti in praševati svoje reči.

Ko je oče Štibernik zadnji požirek v usta založil in žlico po mizi poveznil, velik križ storil in kučmo čez ušesa potegnul, rekel je Francetu: „Povej mi po pravici: ali si bil une dni tiste denarje tudi od Hrovatov tobakarjev v kontrebantu zaslužil?“

„Kje pak!“ sin kratko odgovori.

„Jaz pa tega nočem, da bi ti po tacih potih hodil. Kaj ti je tega treba?! Domá bodi, pravim“, govori oče.

„Le vi domá bodite — brez denarja“, reče France. Pa mi kaj dajte, da ne bom brez nič ko deseti brat, ki brez mavhe k hiši pribirači.“

„Kje bom vzel, prismoda!“ reče Štibernik, ki je pri vsem drugem tudi to lastnost imel, da je rajši v skrinjo spravljaj in zaklepal, kakor pa izdajal.

„Kaj, mar niste prešičev prodali?“

„To je bilo poterpežljivemu starcu vendar preveč. „Kaj praviš? ti merkaj ti! ti malopridnost ti! Tako meniš, da moraš ti po gerlu pognati, kar sem jaz težko pridobil. Bog me ne kaznuj! ali boš

morda ti plačal štivro, ali boš ti plačal desetinsko tele grajskemu gospodu, ker letos versta pride na našo hišo? O ko bi bila ranjka mati tega doživela!“

Vzdihne in vstane stari mož izza omizja ter kobaca na klop in še eno stopnjo više v zapeček. Tam je na žlebčiku visel velik molek. Oče Štíverník ga sname, poišče in potiplje, kje je „vera“, potem pak se na pol vleže na trebuh in na persi in jame moliti svojo večerno molitev, ki ni bila najkrajša.

Ko Francè moško korači iz hiše, tudi Rezika pobere žlice in skledo ter hiti za njim, da bi brata v veži pri ognjišču pogovorila in pregovorila.

„Lepo te prosim, Francè!“ jame sestra z milim glasom in ga ljubo pogleda s svojimi velicimi plavimi očmi, „ostani domá, ostani. Lej, oče so stari, ne bodo dolgo, pa je še zmirom jeziš in malo-kdaj jim storiš tako, kakor bi radi!“ Solze jej zapró besedo.

„Béži, béži; le še ti mi ne slanari in pustobe ne prodaj“, odgovori brat malo mehkeje. „Kaj vraga sem zato slabeji, če grem malo povasovat.“

„Povasovat? Kaj meniš, da ne vém, da si ti bil tisti, ki je graničarje v nogradu otepel? Le nosi Hrovatom tobak čez mejo, še zaperli te bodo gosposka, ali pa ustrelili.“

„Menda je vaji z očetom nocoj hudi duh obsedel!“ zadere se brat.

„Pa to ti bom tudi povedala“, govori sestra šepetaje. „Ljudjé se menijo in meni se zdi, da je res. Ti zavoljo Mice zahajaš k Rebernikovim v kerémo. Pa to ni prav, Francè! lej, če se ravno Mica méní s teboj, vendar lahko veš, da ti je Rebernikovi ne bodo dali, ker so bogati, mi pa nismo. Za nos voditi je pa tudi ne smeš; že ko bi ne bilo greh, pa je slabo za Mico; saj veš, da bodo ljudjé še potlej, ko bo drugam omožena, kazali s perstom za njo in djali: Glejte jo! za unim je tudi hodila, pred ko je tega imela.“

„Kako si pa zgovorna!“ reče Francè, ki je. ob dimasta véžna vrata naslonjen, ves govor mirno poslušal. „Kdo te je pač tako podučil?“

„Veš kaj, jaz se ne šalim“, pravi Reza na tó resnobno.

„No, ker resno govoriš“, odgovori čez nekaj časa brat — „pa še jaz tebi eno brez šale povem. Jaz pa ne bom govoril tega, kar ljudjé govoré, ampak to, kar vém sam. Jaz vem, da je že tri noči lebljajtar ali, če rajši slišiš, graničar Peč — tisti, ki pravijo, da je tako lep, — po vasi sleparil.“

Rekši sestrici ostro v obrazek pogleda. Zdi se mu, da je malo zarudela.

„Naj!“ odgovori mu Reza. „Kaj meni mar?“

„Ali ti res nič mar?“

„Meni ne!“ odgovori Reza naravnost ter hiti skledo pomívati.

„No prav, če je tako. Ali jaz tudi vém, da je beriški hlapec Peč, tista glista, vzel na našem tnalu leseno kobilo in jo prislonil k tvojemu oknu, da je tebe klical.“

„Kaj morem jaz pomagati, če je revež neumen!“ reče sestra. Francetu se čelo zgerbanči.

„Povej mi po pravici, to ti rečem, če se zlažeš, le glej! Povej mi, ali si se mu oglasila, ali se nisi?“

„E, ne bodi tako čuden, Francè! kaj meniš, da sem neumna!“

„Povej, ali si se mu oglasila, ali ne?“

„Nisem se ne,“

„Nobenkrat ne?“

„Nikoli.“

Obá molčita. „Verjamem ti“, reče potem Francè, „samo toliko ti povém: meni nič mar, nosi se in bodi, kakor se ti prav zdi, jaz ti ne bom na poti nikoli. Vendar rajši vidim, da imaš hudiča ko beriča.“

„Za božjo voljo, ne kolni tako!“ pravi sestra.

„Pa to: če ga jaz dobim, da bo tod lazil okoli hiše, premél in pretresel mu bom koščice, tiste drobne, da boče tri dni in tri noči ná-me mislil; pri moji duši, da tako naredim, če smolo prinese le-semkaj.“

„Saj pravim“, reče sestra na jok, „nekaj boš napravil s svojo naglostjo in jeznaritostjo, da te kaj prav hudega zadene, ali koga ubiješ, ali pa kako drugo neumnost napraviš; popred ne boš jenjal.“

„To naj te ne skerbi“, odgovori France. „Le pojdi molit pa spat. Če te kdo kliče pri oknu, ne oglašaj se mu, če se mu ne pravi Godežev Tonček. Beriča se pa varuj ko hudiča!“

Po tem poduku stopi Štibernikov France čez vežni prag na plano. Zunaj je bilo merzlo, sneg je pokrival z ledeno skorjo vse, kar ni bilo pod streho. Vse se je bilo skrilo pred mrazom, le polna luna je zmerzovala sredi neba in razsvitljevala nočno praznoto, ko je France, zavit v svojo merzlo obleko, koračil skozi vas.

II.

Ko je France prišel iz žleba, v katerem stoji vas, bil je na veliki stermiti rebri, ki ni imela niti rodila družega, ko kamenje in leščevje. Bil je to vaški spašnik po letu. Ako je hotel človek v bližnji terg, moral je po tem kamenji kobaliti navzdol proti zahodu; ako je pa rebri po čez šel kakor Francè, prišel je do pota, po katerem so hodili čez Gorjance in na kateri je stala kerčma Rebernikova na Stenah. Sneg je bil vse križem razgažen, ker so tudi po snegu vaški pastirji koze pasli po leščevih mladikah. Bilo je torej težko hoditi iz gazú v gaz, s pota na pot, in se vendar zme-

rom v pravi kraj obračati. Toda Francè je bil takim potom in skalam od mladega navajen.

Z isto skerbnostjo, ki jo imajo vsi kranjski fantje, ako po noči štramajo okrog, da bi namreč popred koga opazil v temi, kakor pa uni njega, stopal je tudi Francè tiho in počasi, da-si tudi se ni varno okrog oziral, ampak sterbo v tla gledal in premišljeval.

Zdajci začuje neko ravštanje in mermranje med skalami nad seboj. Hitro postoji in posluša. Mesec je svetil dovolj, da bi videl, kaj je; kajti bilo je po glasu razločiti prav blizo, toda zaslanjala sta mu dva germa. „Morda škrat denarje seje“, pravi mladenič in upogne na lahko germovje ter stopi nekoliko korakov navzgor. Zares bi si bil lahko poterdil ono misel, da škrateljna vidi pred seboj, ko zagleda čudno podobo.

Na najbolj špičastem kamnu je sedela črna, precej velika kepa, kakor skerčeno sedeč deček in je milo jokala.

Francè, ki se treh parov pesti ne bi bil ustrašil, zbal se je vendar te prikazni in hotel pobegniti. Pa v tem hipu se stegne kepa na kamnu, glava in dve roke ste bili videti.

„O ti pretegnjena luna ti, ti spak ti, da bi te nocoj Bog ne bil obesil gori, ampak da bi te bil v lužo vergel žabam!“ tako je klela podoba na kamnu, s suhim perstom žugaje mesecu na nebu, z glasom pol na jok, pol na jezo.

Glas človeškega jezika ima neko čudno moč do nas. Že usta, ki sama na sebi nimajo nič sosebno pravilnega in krasnega v svoji podobi in obliki, prikupijo se nam, ako iz njih govori miloglasen, ubran jezik; nasproti pa se nam odurijo tudi najlepša usta, ako čujemo iz njih glas, ki se vedno gerdo zadira in hriplje. Tako čakamo tudi po noči, ako koga začutimo, najpred, da se nam oglasi. Še le potem se nam nekaj olajša strah, ki ga prizadevajo dostikrat vraže ali ostanki kake prazne vere, brez katerih je malokdo, če tudi si jih še sam ni v svesti.

Tako je tudi Franceta minil ves strah, ko je slišal, da zna mala pošast na kamnu tudi govoriti. Pogledavši bolj na tanko je videl, da namesto škrate sedi na kamnu majhen možiček silo šaljive postave. Bil je suh, kakor goba; na mali glavi je čepel klobuk, velik in širok, kakor reta; rudečkasti lasje so gledali vse križem po vratu doli in mahali po kratki raztergani kamižoli; na nogah pak je imel irhaste udelane hlače do kolen, potem je bila za veliko záplato vrednosti gola noga, kolikor je ni pokrivala snedena in razcefrana golenica rujavega njegovega črevlja, kterega se je deržalo še predlansko blato.

„O ti spak ti!“ klel je možiček dalje, ne zapazivši, da je kaka živa stvar blizo — „kdo mi ga toliko prizadene, ko burja in mraz in pa stari mesec. Še v palce bom ozebel, ali pa po členkih

me bo tergalo kakor hudiča, hu-hi!“ začne mala postava na kamnu zopet jokati, ter skerči kolena na usta, tako da je klobuk vsega moža pokril.

„Kaj kolneš tod, koza!“ zavpije France.

Dedec na kamnu se ustraši nenadnega krika, da pade zviško-ma na zobe s svojega sedeža. Ali ravno tako naglo se zopet pobere na svoje kratke noge in plaho ogleduje, kdo je ta, ki ga je prestrašil.“

„Doli pojdi k meni, koza! če ne greš, pa bom lasé in ušesa od tebe kupil brez denarja“, pravi France.

Počasi in kisko deržé se pride dedec bliže. Ogleduje pa Franceta z malimi očmi od pete do tal.

„Nikarte, boter! lasajte in uhljajte me nikar, saj sem božji človek, ne pa živinče“, hriplje dedec.

„Kaj pa hodiš tod po kamenji? Ali morda nimaš pameti?“ praša mladi vaščan.

„Jaz sem Fertnatek Tekmec“, odgovori mož pogumneje.

„Bodi, kdor češ; jaz te prašam, kaj hodiš tod po noči?“

„Spak! jaz pa tebe vprašam: kdo si pa ti?“ zavpije Tekmec ter stopi dve stopinji bliže in prime Franceta za persi, kajti do vrata mu ni dosegel.

„I ti koza! kaj bi pa rada od mene?“ govori mladenič, ubere z eno roko Fertnatka za vrat ter ga zasuče ko prazno vrečo okrog sebe. Mali Tekmec bi bil kolovratil po rebri navzdol, ko bi ga bil France spustil iz pesti.

„O boter, pustite me, pustite! Povedal vam bom, povedal!“ kričal je mož.

„No, le govori; kaj iščeš tod?“

„Jaz sem Fertnatek Tekmec“, pravi dedec zopet in sopiha na debelo, kakor bi plućem privoščil malo več zraka, ker so ga popred v strahu le malo uživale. „Veste kaj boter! ali kdo ste, vi ste pa hudi ko seršen; vse rebra ste mi preterli. Ko bi jaz usmiljen ne bil, precej bi šel tožit in s tožbo bi jaz nakanil in napravil, da bi vi zaperti sedeli štirinajst dni in trinajst noči zató, ker ste mi rebra polomili, da ves svoj živ dan ne bom lahko hodil po svetu.“

„Do zdaj ti še ničesa nisem polomil“, odgovori vaščan, „če mi pa ne poveš, kar te prašam, potlej te ukrivim ko klobaso in zalučim po dolini, da boš kopéti in butico skupaj nosil do drugega leta.“

„Jaz sem Fertnatek Tekmec“, govori dedec.

„To si že v tretje povedal“.

„Zakaj me pa ti tikaš, kedaj si mi kruha rezal? Kedaj sva krave v eni ograji pasla?“ praša Tekmec, ki je pozabivši, kako terde so mladenčeve pesti, zopet nekaj poguma dobil. „Spak, jaz sem gotovih petdeset let star mož, kdo si pa ti? Smerkovec si, da ti povém.“

Vsacemu drugemu, ki bi ga bil s takim imenom počastil, skočil bi bil Francé za vrat; zdaj pa mu vroča kri ni razkipela; samo nasmejál se je, bodi-si da se mu je vse vkup grozno šaljivo videlo, ali pa, da je spoznal, kako čuden je ta človeček.

„Od kod ste pa?“ vpraša France z lepo.

Ko je Tekmec videl, da ga mladenič viče in da ga praša z lepo besedo, bil je na enkrat ves drugi.

„To pa to, boter, to vam pa že povem to“, začne praviti. Jaz sem Tekmec iz Suhe krajine, nad vodo Kerko, domá. Moj oče so po vsem svetu po sejmiš hodili in za krave mešetali. Vsak, kdor je kak rep v hlev kupoval, vsak je poznal mojega ranjkega očeta.“

„Kaj tudi vi za krave mešete?“

„Ko bi ravno kup narajmal, znam že znam. Pa vendar jaz sem barantavec, nisem mešetar.“

„S čim pa kupčujete?“

„S čimur bodi. Ali morda kupite tobaka, en mehur ali dva? Prav dober hrovaški tobak je, nič moker, legak, rad gori. Vzemite ga. — A spak, v palec bom ozebel, že se mi je zanóhtalo, zebe me ko spaka.“

In vnovič jame Tekmec z zobmi šklepetati, tresti se in javkati.

„I kaj za devet zlodejev pa iščete tođ po mrazu?“ vpraša še enkrat Štibernikov sin.

„Gori sem menil iti k Reberniku, ali kako se spaka pravi pri le-uni hiši na Stenah, ki sama stoji. Pa ti hodim in blodim že od sinoči po tem snegu zmerom po poti in vendar ne morem iz tega spakovega kamenja. Saj vem, da me nihče drugi ne slepi in moti, kakor ta-le gori, ta debeli mesec.“

„Tako vas luna terka?“ praša mladi vaščan.

„Kogá terka?“ povzame mož jezno. „Kdo je djal, da mene kdo terka. Jaz bom vas tožil v kancelijah, da boste zaperti, kakor sem le-unemu Antonu Debelemu nadelal, če ga poznate, tistemu vinščeku, ki nosi gerdo bradovico na nosu. Primojduha! pili smo pri eni mizi. Na zadnje pa jaz nisem mogel hitro denarja dobiti iz mošnjíčka, — imel sem pa tačas denar, eno manj ko trideset šmar-nih petic sem imel; ni treba misliti, da jih nisem imel —; pa me uni polh debeli začne mikastiti in suvati in drezati, tako da me pod mizo stlači, kamor se mačku kosti lučajo. Tako mi je dajal, da sem bil mertev, prav mertev. Primojduha! pa sem šel drugi dan prec k zdravniku po spričilo, da sem res obtolčen in udarjen, primojduha, pa sem šel štampilje kupit in sem tako dolgo lazil okrog gospóde — —“

„Kako? Saj ste djali, da je vas bil do mertvega potolkel.“

„Spak, kaj pak da me je bil, ali drugi dan sem spet oživel, zastopite me“, razlaga Fertnatek Tekmec. „In lejte-si boter, Anton,

Debeli, tisti vinšček, ki ima bradovico na nosu, bojé šteje križevce na stotine, jaz pa imam komolec raztergan, — glejte, luknja se mi je izvertala --; in kako sem ga bil naparal? Zapert je bil osem dni in osem noči. Še dan današnji me noče pogledati, ako se v kerčmi snideva. In tako bi jaz z vami lahko naredil, ker ste me ozmerjali, da sem mesečen, in ker ste mi rebra poterli; primojduha, da ste mi jih, boter! A nikarte se ne bojte; jaz sem usmiljen, ne hodim rad okrog gospode, ker vem, da se je denar prerad prime. Če mi pokažete pot do Rebernika, pa vam vse prizanesem, boter, in še pohvalil vas bom povsod, koder bom hodil, po noči in po dnevi.“

„Zakaj pa hodite tod, če res mislite k Reberniku?“ praša Francé.

„Ljubi moj“, odgovori Tekmec, „jaz sem bil že nekterikrat gori v le-uni kerčmi. Pa vendar se mi je nocoj pot zmešala, da spak vedi, kod štramam. Vem, da mi ni nihče drugi tega naklonil, ko mesec in pa copernice. Boter! lepo vas prosim, spravite me do Rebernikove kašče, — od kašče do hiše je samo deset stopinj, odtod bom z lehka našel stezo —, in boter, jaz nisem tako umazan, da vam ne bi dal za pet poličev vina, tistega rumenega; res primojduha za pet poličev bom dal ali pa za šest.“

Precej po tem pogovoru sta koračila naša dva moža, stari Tekmec z malo culo na rami in mladi Štibernik, po stezi, ki je peljala med skalami rebri napošev.

„Kaj pa imate opravka gori?“ praša čez nekoliko časa mladenič.

„Tega vam pa ne povem, boter! Dva moža me tamkaj čakata“, odgovarja Tekmec in hiti svoje kratke noge premikati, da ne bi zaostal za svojim korenjaškim tovaršem.

Kmaló sta se izgubila naša moža med drevjem Rebernikovega verta. In daleč po stermin rebri, po poljanah, ki so se raztezale v dolini, in po zaraščenih verhovih je bila zopet tista tišina, ki vlada v merzlih zimskih nočéh. In luna je sama v svojo pot plavala na širokem obnebji, ne bojé se niti mraza, niti kletve Tekmečeve, da bi jo Bog v lužo vergel.

(Dalje prihodnjič.)

Praznik posvečuj!

(Narodna pravljica.)

Zakaj še dan današnji, zvečer o pol noči,
O Kozmijanu svetem se terlica glasi
Nad kerško razvalino, kjer nekdam grad je bil?
Tam prigodjáj se čuden je njega dni gočil.

Razlega se klepeče po dolu terlic glás,
Od grada z visočine tje v tiho mirno vás,
Kjer praznik praznovali so ravno tisti dán,
Bil namreč je svet Kozma in brat njegov Damján.

In grófinja na ozidji visokem gor sloni,
Obrača zaničljivo v dolino dol oči,
Kjer množica pobožna za svetim križem gre,
V procesiji, v molitvi ljudjé Boga časté.

Le urno poženite, deklíči! terlice,
Naj šedejo za Bogom tam doli uni se;
Mi raje si predivo naréjamo z lanú,
Části pa ne dájemo nobenemu Bogú.

Zakrohota jo divje se déklice mladé,
In terlice glasneje v dolino se glasé;
Razposajéne pesmi se v družbi tu pojó,
Se šalijo deklice, za praznik ne vedó.

„Le urno urno kuri, suhač ti hlapec lén!
Da žrelo bode belo, da bode zid ognjén:
Če jamo nam sušilno razžene še ta dan,
Otert do zadnje bilke nam mora biti lán.“

Poleno za polenom v sušilnico letí,
Pa zmirom prepočasno terenje se jim zdí,
Če ravno zmanjkovalo tak naglo je lanú,
Ko sam peklenšček terl na terlico bi tú.

Da bolj bi podkurila, gospá zagrabi panj:
„Jaz ogenj bom razgnala, poleno veržem va-nj.“
In bliže stopi k žrelu, kjer žar se videl je,
Poleno verže noter, pripognjena pred sé.

Nad njo se sterne plamen — in mrtva je na mah;
 In prázničnim tericam pretrese ude strah,
 Nemudoma pustijo lan, terlice in grad,
 V dolini se zverstijo k procesji božji zad.

Zató še dan današnji zvečér o pol noči
 O Kozmijanú svetem se terlica glási.
 Razrušil se je gradič, razpal je čisto v prah,
 Pravljica le je živa, ljudém oholim v strah.

J. Jurčič.

Ognjeni zmaj.

(Maloruska pripoved.)

I.

Po vsem Kijevu *) se razlega mogočni zvon peščerskega samostana **). Solnce stoji na zapadu in v čudnih bojah se leskeče veličastna cerkev z neštevilnimi kupljami. — Brez števila ljudi se gnjete in rije po dvorišču: tu vidiš Bolgarja v kurtki (kratki suknji) z zavratkom, tam Multanca s polnolično ženó; tudi prebivavcev iz najdaljših krajev severne Rusije se ne manjka, pa kratkolasih in dolgobradih Ukrajincev. Vsi ti ljudje sedé pod košatim drevjem ali pa se kupoma sprehajajo po dvorišču, kakor bi se bali pozgubiti med nešteto množino od svojih prijateljev in znancev.

Le neki mladenič visoke krepke postave pa strunaste rasti v modrem županu z obnošenim tkanim pasom, stoji osamljen na strani, kakor bi le on bil edina sirota med toliko množico ljudi!

*) Kijev je glavno mesto kijevske gubernije v Rusiji. Stoji ob Dnepru, imá 5700 hiš, do 50000 stanovavcev, vseučilišče in 52 cerkvá, med kterimi je najimenitniša cerkev sv. Zofije. V starem času je bilo to mesto svobodna slovanska ljudovlada.

***) „Peščerska Lavra“ — peščera pomenja dubljino ali groto, lavra pa samostan. Ime „lavra“ imajo na Ruskem samo trije samostani in med njimi je najbolj sloveča „peščerskaja“ v Kijevu. V rakah te lavre počiva blizo 130 pravoslavnih svetnikov in Rusi romajo iz vseh strani v to slavno mesto.

Ni še temu davno, od kar je zapustil službo čumakov *) ter zamazano srajco zamenjal s plavim županom in borni trak s širokim pasom.

Med potjo v svoj rojstni kraj je krenil v staroslavni Kijev, da obiše svete grobe in se zahvali Bogu, da mu je blagoslovil delo in srečen konec dal njegovi službi.

Že je prehodil ves Kijev, ogledal je samostan sv. Mihela in sv. Zofije, večkrat je obiskal tudi peščero in videl sliko, ktera kaže potovanje duše po smerti. Sveto mesto s čudnimi višavami in nižavami, z zlato-kritimi cerkvami in zvoniki se mu je zdelo kaj krasno in mikavno. Pa kmalo se mu je pristudil neprenehljivi šunder in ropot, ki ga doslej ni bil vajen, v tihem svojem življenji. Zdaj stoji sred hrupeče množice osamljen in žalosten, kakor je bil na svojih potih po pustih neobljudnih stepah, ko je razpenjal svoj šotor o bližnji noči in sedal k večerji na tla, ko so o mraku pod rumenimi oblaki cele čede kun in divjih rac skakale pred njim, kakor bi mu kazale pot v milo domačijo. Ali na enkrat se mu razvedri lice; oči vprè v neko prikazen, gleda in gleda, kakor bi sam sebi ne verjel, ali vidi prav ali ne.

Mimo njega priskače deklica divne krasote, zala in mična, kakoršne še ni videl nikoli, rudeča kakor jutranja zarja in rožnato makovo cvetje, mlada, vesela, zdrava in čversta. Svetlorudeča volnata jopica jej ovija krasno zraščeni život. Srajčica, bela ko sneg, zakriva jej mikavno razvite deviške miline in rokavei kakor labudja krila, navezeni s tankimi raznobojnimi vezili, kinčajo jej nežne rokice. Pisani traki s cvetjem in zelenim perjem v svilnih laséh spletujejo se v ponosno divno kronico nad visokim razumnim čelom in trepečejo v sapi kakor mavrica po zraku.

Njej na strani korači star mož. Njegova postava nam naznanja nekaj posebnega. Sapa mu više sive lasé; zarudela lica, viseče obervi, sive berke, tanko izražene čerte na licu: vse to nam predstavlja Ukrajince stare korenine. Glave mu ni pobesila starost; kdor pa bolj na tanko ogleda globoke gerbe na visocem čelu, ki se vzdiguje nad sivimi obervmi, in pa bistro oko, ki je nekdaj bolj živó zasledovalo Tatarja po puščobnih stepah, ta kmalo sprevidi, da nosi že mnogo križev na herbtu.

Čversto stopa starček naprej, pa vedno zraven deklice. Kakor bi bil vtopljen v globoke misli, dela dolge korake po starinskih kamenih, in praska po njih s širocimi napetki; znabiti zbrisuje zadnji sled napisom z nemih, od nikogar čislanih nadgrobkov, ki so je zverstoma podelali na mesto navadnega tlaka.

*) Čumak in čumaci se zovejo na Ruskem ljudjé, ki razvažajo morskó sol po domačih rekah.

Mladenič v plavem županu sam ni zapazil, kako je zašel med starčeka in krasno dekle. Hotel ju je ravno kar pozdraviti in se v pogovor ž njima spustiti, kar zadoné vsi zvonovi. Vse ljudstvo, ki je bilo zbrano na dvoru, hitelo je proti velikim vratom ter se gnetlo v cerkev; mladenič pa ni zapustil starčeka in njegove tovaršice. Ko je bilo končano večerno petje, ko so romarji v cerkvi pobožno molili in priserčno šepetali, morebiti pervikrat v svojem življenji on ni pazil na službo božjo. Videl je le zalo deklico s ferfrajočimi trakovi pred seboj, obernil ni pogleda od ustnic ru-dečih, ki so šepetale pobožne molitve, niti ne od čaravnih oči, ki so podobe ogledovale tako milo in krotko, kakor gledajo le otroci in nedolžna bitja, ki so rojena za ljubezen.

„Kaj le moli?“ pravi sam pri sebi, „rad bi vedel, kaj li misli? — Da bi me le pogledati hotela, v očesu bi jej bral misli?“ — Kar oberne deklica, kakor bi bila uganila njegovo željo, proti njemu oči. Ko se vjame ž njegovimi očmi njen mili pogled, zarudela je v lica, ne vedé sama za kaj. Ali ta pogled je segel mladenču do serca. V hipu je čutil, kako mu je zavrela kri po žilah in serce mu je utripalo tako silno, da je nehoté pritisnil roko na persi. „Oh!“ zdihne, „ta ti je gotovo namenjena, oh kako vroče mi je pri sercu, kakor bi živo oglje v njem gorelo! Vendar je le res, da mu deklica, ki je komu namenjena, kri z enim samim pogledom razgreje, glavo z enim samim smehljejem premoti in zmeša! Da, ona je — ona mora biti!“ — Za terdno je sklenil, kakor hitro bodo večernice končane, da popraša starčeka, od kodi sta domá.

Služba božja je minila. Ljudstvo je vrelo iz cerkve, kakor bučele iz panja. Nekteri se vračajo domú, drugi razkropé se po dvorišču. Nemirnega serca se približa mladenič sivemu starčeku; odkrije se mu ter ga pozdravi vljudno in prijazno. „Odkod pa ste, očka?“ vpraša mladenič. Malo da ni zavzetja zavpil, ko začuje, da sta iz mesteca Voroneža. *)

„Vidite, jaz sem tudi iz Voroneža!“ vsklikne veselo. Starček stisne trepavnice, da bi mu mogel bolje v obličje pogledati, pa z ramama odmajavši odgovori: „Ne poznam vas, kar nič vas ne pomnim!“

„Jaz pa sem vas zdaj vendar spoznal, da-si tudi ste se jako spremenili. Kaj ne, da ste Peter Čajka?“

„Da, uganil si, Peter Čajka!“

„In jaz — poznate li Dimitrija Bolšaka? Jaz sem njegov sin!“

*) Voronež majhen terg, nedaleč od Gluhova v černigovskem okraji, ne pa Voronež, glavno mesto voroneškega kotara.

„Lej ga — lej ga, koga vidim — to je znanec! Kako da ne bi poznal Bolšaka? Saj sem bil ž njegovim očetom in s tvojim dedom za mladih let kosak.“

In sedaj se začneta obá rojaka serčno objemati in ljubiti.

„Pa kod si hodil, da te tako dolgo nisem videl? Saj ni vendar naš Voronež tako sila velik, da ne bi se bila kedaj srečala! Spominjam se tebe, ko si bil še tako-le majhen. To pa je tudi res, da stanujemo daleč od vas, in da jaz le malokdaj izidem iz svojega samotnegu berloga!“

„Vračam se ravno v domovino“, odgovori Ivan. „Tri leta sem čumačil (razvažal sol) po naši Rusiji, da sem skoraj pozabil, kakošne so hiše v Voronežu!“

„Dobro si storil, da domači hiši tudi kaj malega pripomoreš. Tako je delal tudi tvoj ranjki ded. Redko kedaj je pasel lenobo ali pa brez dela postaval. Zdaj je vzel v zakup kak bašton (vert na stepi), zdaj je žgal katran (zemeljsko smolo); vedno je skerbel, da bi kaj prihranil otrokom. To ti je bil izversten mož, dobra blaga duša — Bog mu daj nebesa! Midva sva tudi kruh in sol skupaj jedla!“

„Očka! vi dobro poznate našo obitelj?“

„Stare sem prav dobro poznal, ali mlajših ne takó! Glej, kako so se časi spremenili! Oče tvoj, pa brez zamere, je čmeren mož, vedno pohaja kakor izgubljena ovca; ž njim ni moč veliko popiti; razveseliti ga ne moreš, prej bi zraven njega pri kupici zaspal. Razun tega pa me je še neka nesreča zadela, res, prav velika nesreča! Umerla sta mi dva sina, gospodarstvo je šlo pod zlo; še v svojih starih dneh sem moral za delo prijeti in se ukvarjati zdaj tu zdaj tam. — Skerbeti sem tudi moral za vdovo in za malo siroto, ki jo je zapustil mlajši sin. Glej jo, kako sem jo odredil; ko jej je oče umerl, imela je še le dve leti!“

Pri teh besedah pokaže starček na deklico, in ta je zarudela ko jagoda in pobesila oči, s kterimi je dozdej gledala verlega mladenča.

„Vi pa imate zalo vnuko, očka!“ odverne Ivan brez premisla ter pristavi: „Kako pa jej je imé?“

„Maruša!“ odgovori stari Čajka. „No, ljuba moja vnuka! zdi se mi, da pesek šteješ, da verlega mladenča kar nič ne pogledaš! Poglej ga le, kako verl je ta mladenič! Pa te vendar ni sram? Saj je najin rojak. Ti ne spadaš več v versto tistih, ki vedno sedé za pečjó in zmirom le skoz okno gledajo za ljudmi. Doba je, da se pokažeš svetu; kajti če to pomlad ne, pa gotovo drugo nam bodo snubači v trumah zahajali v hišo!“

Pri teh besedah uboga deklica v lice zarudi in malo da se jej niso solze uderle iz oči. Ivanu se je usmilila sramožljiva roja-

kinja. Da bi pogovor napeljal na drugo stvar, vpraša ju: „Kedaj pa mislite spet Kijev zapustiti?“

„Jutri po prvi maši“, odgovori stari Čajka. „Zdaj pa si greva še križcev in svetinj nakupit v spomin na božjo pot!“

„Ivan ju pohlevno poprosi, da ga vzameta za tovarša po poti. Čajka mu radovoljno dovoli. Dogovoré se, da se jutri v samostanu snidejo. Potem pa se ločijo po svojih opravkih.“

„To ti je verl mladenič!“ reče Čajka, zapustivši samostan, „verl mladenič — take imam rad; njegove oči so jasne, misliti je tedaj, da njegova duša ni černa!“

Vnuka ni zinila ne besedice. Ali v mislih pa je popolnoma priterdila besedam starega očeta, in kar se tiče oči Ivanovih, o njih jasnosti je bila še bolj prepričana.

Drugo jutro se Ivan za rana zbudi; dolgo sedi kakor v sanje vtopljen. Misli njegove, razvnete po ponočnih sanjah, blodijo še vedno sem ter tje in zastonj si prizadeva, s trezno razumnostjo berzdati živo domišljijo. Užgano serce mu vedno bolj utriplje. — Na zadnje pa se vendar zdani v njegovi glavi — pogleda okoli sebe, podoba Dnjeprovega obrežja se kaže v čaravni krasoti njegovim stermečim očem.

Tudi stari Dnjeper bliskeče modrojasno na planjavi, na obé strani razprostiraje široko svojo strugo; ali čem bolj se izgublja v daljini, tem bolj kalé in temné se njegovi valovi. Za Podolom zrujaví, kakor vranovo perje, potem pa se turobno zavije proti Višegradu. Tako se valí in teče naprej, in za njim žuboré kakor njegovi vnuki potoki in jezera; ta segaje po njem, kakor bi mu ne dala raztekati se po širnih stepah, uni pa, razprostiraje se do zelenih gozdov, kopljejo se v rožnem svitu žarno vzhajajočega solnea. Goste meglovine krijó s svojim sivim zavojem temnozelené livade, in te megle se kažejo najraje nad temnimi Dnjeprovimi goščavami. Sinji gozdi se modré na obzorji ali pa je zakrivajo oblaki in mrak; temnih senc gostega lesovjá ne more razjasniti niti žarno solnee, niti veličastni pogled na ponosni Kijev, ki se pred njimi leskeče s svojim prekrasnim samostanom. Nebó je jasno, le nad lesovjem plavajo in se vlačijo valoviti oblaki, obrobljeni spodaj z ognjenim žarom. Svitalo je.

„Kako slovesno je tukaj vse“, misli si Ivan, „pa vendar ni naš Voronež; tam se mi zdi vse bolj jasno. Ko sem včasih, domú gredé z daljnega pota, bližal se domači vasi ter ugledal njenih vertov, ki daleč segajo do širocih ribnjakov in bistríh jezer, iz katerih je ravno puhtela jutranja megla, bilo mi je vselej tako jasno in veselo pri sercu, da bi bil od veselja zapel novo, nikdar ne slišano pesem. O Voronež, Voronež! koliko in kako lepíh mest sem v teh letih obhodil; nikjer pa nisem videl lepšega in bolj prijetnega kraja.“

In zopet leže na razprosterto sukunjo, zatisne oči, ter se še nektre kratki stegne, da si razpodi poslednje sanje.

II.

Med tem se je dvignilo solnce nad modro lesovje, in vsemu stvarstvu v radost je napočil krasen dan. Ivan vstane, se umije, zmoli jutranjo molitev, proti „Lavri“ obernjen, zahvali se gospodarju za gostoljubno postrežbo ter napoti se v samostan, da bi poiskal znancev in ž njima nastopil pot v domovino; za malo časa dojdeta tudi njegova rojaka. Po končani prvi maši se poklonijo še enkrat na grobéh sv. pripomočnikom, ki počivajo v prostorni cerkvi, potem se pa podajo vsi trije na pot. Molčé so stopili iz Kijeva, pobožni čutljeji so jim polnili dušo v tem slovesnem trenotji.

Za dolgim lesenim mostom, ki derži čez Dnjeper, obernejo se še enkrat ter se trikrat globoko priklonijo svetemu mestu, ki so ga ravno kar zapustili. Postali so nekaj hipov, in molčé z vpertimi očmi stermeli čaravno-krasnemu prizoru.

Na desni, tik zercala Dnjeprovega, raztega se Podol (predmestje kijevsko) s svojimi samostani, cerkvami, stolpi in s prevelikim poslopjem bogoslovne akademije. Zadej za Podolom so videti sinje dobrane in temnozeleni gozdi, nekaj sto verst proti Litaviji se razprostirajoči; in visoka zidališča, moleča kviško iznad nepregledne množine mestnih hiš, bila so videti v daljavi, kakor bi bila naslikana na azurnem nebesu.

Od Podola naprej ob desnem bregu se versté brez konca in kraja gore in hribi, kinčani s krasnim lipovjem in senčnatim leskovjem, na podnožji obrobljeni s srebrnim verbovjem. Na najvišem verhu tega hribovja, kjer je narava v čudni spreminjavi temno- in svetlozelenih barev ustvarila neizrekljivo mikaven kraj, stoji zlatobliščeči samostan kakor venec celega veličanskega Kijeva. Široko in daleč leskečejo njegove kuplje, in nič na svetu se ne dá primeriti tej čudopolni sijajni krasoti. Enako solneu, ki na vse strani razpošilja svoje žarke, siplje plameneče iskre na modro poveršje Dnjeprovo, posevaje ga z zlatom in biseri. Ali Dnjeper leskeče le blizo Kijeva; koj za vidubiškim samostanom, ki izmed zelénih hribov k njemu pogleduje, prihaja temniši in divjiši. Ne mené se ne za plodne, z zlatim peskom obsejane livade, niti za blede gorovje, ki ga spremlja do najdaljnih meglovín, pretaka se temno in divje naprej; le na najskrajnem robu obzorja zableskuje v širocem pasu, kakor bi se hotel oberniti, da zadnjikrat pozdravi sveto mesto, potem pa zgine v meglovini. Tam se gore, ki ga spremljajo, zavijó v blede-plavkasto barvo; ali ga še dalje spremljajo ali ga popusté, gledaje za njim, tega ne more oko razločiti; zdé pa se

človeku tako daleč, da bi mislil na njih slišati veršenje črnega morja.

„Čemu se, ljuba otroka, tako po gostem ozirata na Kijev?“ povzame zadnjič stari Čajka besedo. „Znabiti vama je težko ločiti se od njega? Nikar ne žalujta, draga moja! vidva ga lahko še vidita, ako le hočeta. Jaz pač vem, da sedaj zadnjikrat gledam bregove starega Dnjepra in pa sveto „Lavro!“

„Kdo neki, očka, pa je ustanovil ta lepi samostan?“ popraša Maruša — in sedaj je Ivan pervikrat čul njen milo-doneči glas.

„Špilje (jame) sta izkopala sv. Anton in sv. Teodozi — samostan pa je sezidalo dvanajst bratov, ki tam notri počivajo. Ali si je videla?

„Kaj pa da, očka!“ odgovori Maruša.

„Toti bratje tedaj, dokončavši samostan, so dolgo zidali visoki samostanski zvonik. Pri tem jim je Bog sam posebno čudno pomagal. Kar so po dnevi sezidali, to se je po noči samo ob sebi pogreznilo v zemljo, da jim ni bilo treba odra napravljati, kakor navadno delajo zidarji. Na zemlji stojé so sami vse do-delali; tudi zgornje stebre, ki je vidiš tam-le pod kupljo. Kar prikaže se enkrat nemu teh bratov po noči Mati božja ter mu ukaže, da nimajo dalje zidati, ker ni na vsem svetu višega zidališča, kakor je ta stolp. „Postavi zdaj kupljo“, reče mu, „in pokrij jo s čistim zlatom!“ — Po teh besedah je zginila v oblake. Najstarši brat vstane, zmoli jutranjo molitev, zbudi brate svoje in vsi se poprimejo dela. Kmaló je bila tudi kuplja gotova, z zlatom pokrita in na-njo križ iz čistega srebra postavljen. Ko je bilo vse to doveršeno, dvignil se je stolp sam od sebe na kviško, kakor ga sedaj ondukaj vidiš! Zopet se jim prikaže Mati božja ter jih praša, kako milost si izvolijo od Boga za to delo? Enajst jih je prosilo samo to, da bi bili pokopani v teh jamah; dvanajsti pa je prosil blaga in bogastva, kajti želel je še prav veselo živeti na svetu. Ko pa se mu je bilo že vse pristudilo na zemlji, prišel je k bratom vleč se zraven njih k večnemu miru, pa videl je, da mu niso zraven sebe pustili prostora. Vendar pa je legel; ali nog ni mogel stegniti in obležal in zaspal je s skerčenimi nogami. Tako še sedaj počiva!“

Maruša se je pri tej povesti globoko zamislila ter pobesila oči.

„Zakaj pa si tako zamišljena, Maruša?“ praša Ivan, „saj vendar ne misliš iti v samostan?“

„Oh ne — v samostan pa ne grem!“ reče ona in milo pogleda Ivana, da se mu je zablížčalo pred očmi.

Ivan je hotel pogovor nadaljevati, ali njegovo vznemirjeno srece mu ni dalo govoriti. Moléé pogleduje krasno devico, ki si milo in sramožljivo zakriva lepo obličje.

„Prekrasna deva!“ misli si Ivan, „kaj bi dal, ko bi vedel, kaj v sercu misli!“

Med tem ko je mladima romarjema serce nemirno utripalo, mermral je sivi Čajka še nekaj besedi sam pri sebi, — minila so mu že davno nežna čutila sladke ljubezni. Ozre se še enkrat na peščerski samostan, prikloni se mu, potem pa reče: „Podvizajmo se, otroka, pot je dolga, ne smemo se muditi!“

Pot od Kijeva do Brovarija pelje po rahlem pesku skoz gosto javorovo šumo. Za romarje, ki navadno peš potujejo v Kijev, je to zadnja skušnja njih stanovitnosti na dolgem in težavnem poti. Zato pa ugledajo že iz Brovarija obljubljeno deželo — krasni Kijev. Zdi se jim, kakor bi bil zavit v sinje ogrinjalo, skoz katero se kakor prezern kristalni steber na zlati kroni leskeče stolp peščerskega samostana. Ta pogled se širi dalje in dalje, kakor se bolj bližajo mestu. Ko dosepejo do Dnjeprovega brega, obstanejo! — Nenadni prizor napolnuje je s čudenjem in stermejem in sveta groza se jih polaščuje, kakor svetnika, kedar zagleda odperta vrata nebeška. Polni hvale in pobožnih čutiljev v sercu poljubujejo, nizko se priklanjaje, presveta tla!

Vse drugačni občutki obhajajo romarja, ko sv. Kijev zapušča. Pri vsacem koraku mu prihaja bolj otožno in žalostno pri sercu. Pri vsaki stopinji méni, da je kaj izgubil, in njegovi čutiljeji so enaki čutilom, ki vnemajo našo dušo, ko zapuščamo domače in in domovino, med kterimi in v kateri smo živeli srečni in veseli, ktere in ktero smo ljubili iz vsega serca!

Romarji naši so se ozirali skoraj z vsacega grička nazaj, in vsakikrat se jim pokaže Kijev v temniši podobi. Ivan in Maruša se vedno pogledujeta. Vsakikrat je Marušo rudečica oblila, kolikorkrat se je njen pogled srečal z Ivanovim. Kmaló se je s popotnim tovaršem tako seznanila in sprijaznila, da se mu je priprosto in milo z detinsko nedolžnostjo nasmehljala, in da-si ravno sta le malo besedic govorila med seboj, umela sta se vendar tako dobro, kakor bi bila mnogo mesecev skupaj preživela.

Protí večeru dosepejo v malo selo, ki ob obéh stranéh pota na peščenih tleh leži. Borne, z rumenim ilom polepljene kolibe se versté tužno in žalostno druga za drugo brez kacega plotá, dá, celó brez vertičev, kakoršnih navadno nahajamo po vseh maloruskih vaséh. Le sredi vasi ste se priklanjali dve verbi nad vodnjakom, na široko pot razprostiraje večerne svoje sence.

„Kako neki môreje vendar ljudjé živeti v tako kamnitem, pustem kraju?“ vzdihne Maruša, „jaz bi umerla tukaj od same želje po našem Voronežu!“

„To se le tebi tako dozdeva, ljuba moja vnučica!“ odgovori stari Čajka. „Prašaj le prebivavce tega pustega sela, ali bi mar hoteli zapustiti peščeno svojo zemljo in preseliti se v naš Voronež,

kjer se nahajajo pri vsakej hiši zeleni vertovi? Gotovo, da ne bi storili tega. Njim ste ti verbi ljubši nego vsi verti in logi družih krajev. Deklice v teh revnih kolibah ravno take rade pojó pesmi in ravno tako rade poslušajo stare pripovedke in pravljice iz starodavnih časov, kakor ti v svoji pobeljeni, s cveticami okinčani sobi!“

„No, Ivan, kje pa bomo dobili prenočišče?“

„Prosimo prenočišča v unej-le mali bajtici zraven verb; zdi se mi nekoliko boljša od družih!“

„To je res“, priterdi stari Čajka in zavije proti hiši. Koča, v katero so stopili, bila je najboljša v celem selu. Klopi ob obeh straneh so bile snažne, v kotu nad mizo so pa visele podobe svetnikov, pogernjene z ogrinjali, ki so se z lično okinčanih okvirov doli spuščala. Na deskah, ki so bile namesto postelj, sedela je dekllica v modri pregači in v beli robači z rudečimi obročki pri kolovratu, in zibala z eno nogo zibelj, izpod nastropja visečo. Pela je ravno neko pesem. Zagledavši prišle tujce, obmolkne. Za pečjó, v kateri je ogenj gorel, sedela je druga ženska srednjih let; po peči in ruti na glavi je bilo znati, da je gospodinja.

Ko stopijo naši romarji v hišo, pomolijo najpred pred podobami svetnikov, kakor se spodobi ljudém, vračajočim se iz svetega mesta in z božje poti; po tem še le pozdravijo domače in poprosijo prenočišča. Gospodinja, sedeča za pečjó, zvedevši, da so romarji, ponudi jim z malorusko priljudnostjo stole, ktere je, da-si niso bili prašni, začela brisati, kajti to zahteva dolžnost skerblijive in pridne gospodinje.

Med tem, ko je začel stari Čajka pogovarjati se z gospodinjo, pripovedovaje jej zdaj o Kijevu, zdaj o letošnji letini, bližala se je Maruša dekllici, ki je sedela pri kolovratu. Menili ste se o lanu in preji; kmalo pa ste preskočili na druge reči. Deklici ste bili v kratkem prijateljici. Maruša popraša mlado domačo dekllico, kako pesem je pela, ko so v hišo stopili?

„Od Save Calija“, odgovori dekle.

Maruša še nikoli ni slišala pesmi od Save Calija, poprosi tedaj dekllico, da jo še enkrat zapoje. Deklica se dolgo brani, ko se pa ne more več vstavljati Marušinim prošnjam, začela je polglasno peti, da ne bi motila starčeka v razgovoru z gospodinjo:

„Bil je kosak Zaporozec, z imenom Cali,

Ki zredil je sina Savo, kosakom v slavo!“

Čajka, zaslišavši pesem, preneha pogovor. Podpiraje si glavo z rokó, oberne oči proti dekllici, ki je brenčeče vreteno sukaje s pripognjeno glavo pela: kako se je Sava pridružil Lehom, kako je z Lehi kakor njih vladar ravnal, kako se je ž njimi vred pripravljaj v pogubo pravoslavne cerkve, kako so na zadnje napadli ga Zaporožci, nabodli ga na tri sulice in kako je pred Zaporožci pobegnula mlada njegova žena.

„Sprelepa pesem!“ reče Čajka, „iz starodavnih časov! Od koga pa si se naučila te pesmi, deklica?“

„Moj ranjki stari oče so jo mnogokrat peli!“

„Ali je tvoj ded že davno umerl?“

„Pred enim letom in dvema mesecema!“

„In verh tega je še umerl na tujem“, pristavi gospodinja v solzah. „Smert njegova je bila tako nenavadna, da vsakdo, kdor čuje o njej, z ramami maje in molči. Glejte! oče moj so znali na gosli prav lepo igrati, da-si tudi jih ni tega nihče učil; tudi gosli so si sami izdelovali. Za mladih let so bili pri kmetiji; imeli so živino in obdelovali polje in njive. Pa ko jim je bila umerla žena, moja ranjka mati, in ko sem se bila jaz omožila, poprodali so vse gospodarstvo in pečali se potem le s svojimi goslimi. Ves božji dan so godli tam-le pod verbama pri vodnjaku. Vedeli so sila veliko starih pesem in pripovedek. Veliko poslušavcev so vedno imeli okoli sebe zbranih, prijateljev in znancev iz naše vasi, posebno ob nedeljah in praznikih. Tako so se jih bili vsi privadili, da je postalo vse pusto in prazno pri nas, ko so z goslimi drugod povaséh hodili. Vsak hip so potem popraševali: Kdaj se oče spet vernejo domú? Dobička pa nismo imeli nobenega od njihovega zaslužka; naj so si bili še toliko prigodli, vse so razdali drugim, kdor jih je koli prosil za to. In redko kedaj so kaj prinesli domú, tako čudnega značaja je bil stari mož! Ravno tako je obidejo tudi preteklo pomlad želje, podati se v Kijev.— „Jaz grem molit!“ so rekli.“

„Jaz in moj mož stopiva k njim: „Kam pa hočete iti oče? — Saj ste že tako bolehni in slabi, pa hočete še v taki vročini romati po suhem razbeljenem pesku! „Jaz pojdem in taka bode tudi!“ — Ako so si kedaj kaj namenili, kar nič ni pomagalo več. Spremila sva očeta in zaprosila druge romarje, naj bi pazili na-nje ter je varovali nesreče. Prešel je prvi, prešel drugi teden, njih pa le ni bilo nazaj. Navadno so se naši romarji že v enem tednu vračali iz Kijeva. Zdaj sem si mislila, staremu možu se mora prav dobro goditi, in tudi njegovi tovarši se niso podvzivali. Neki dan sedive jaz in moja hči pred hišo; mojega moža ni bilo domá. Solnce je že visoko stalo na obzorji ter svetilo tako jasno in milo skoz okno, da so se podobe ob sténah kaj žarno zlatile. Pod podobami so visele gosli, z belim pertom pogernjene. Kar na enkrat pade pert raz gosli, kakor bi ga bil kdo spustil na tla. In čuj! v tem hipu zabrenčé strune same ob sebi tako jasno in čisto, kakor bi je stari oče prebirali! Grozno se prestrašive obé. Moj mož pride; povem mu dogodek, in tudi on se je preplašil. Vsi trije ležemo spat, nič dobrega se nadjaje. Tako se tudi zgodi! Četerti dan potem so došli ljudjé iz Kijeva ter sporočili nam, da starega očeta ni več na svetu. Pa kaj so še vse pravili o njihovi smerti! Starček pride nekega dné od svete maše

in začne peti svojo najljubšo pesem: „Sova je sedela na mogili, na mogili sova je sedela!“ potem pa reče: „Veste, kaj mi je? — Umerl bom! Žal mi je, da nimam svojih gosli pri sebi, drugače bi vam še pred smertjo: Moja sova! zagodel!“—To izgovori, leže na klop in roke mu omahnejo. Hitro mu priskočijo na pomoč, ali že je izročil dušo Bogu!“

Britkostno vzdihovaje je govorila gospodinja zadnje besede in otirala si z rokavi solzne oči.

Stari Čajka in njegova tovarša so sedeli molčé in globoko zamišljeni. Vsak, ganjen od bolečin žalostne gospodinjne, premišljuje po svoje prečudno prigodbo. Vse je bilo mirno v izbi, samo po šipah je brenčala bučelica, ki je bila nevidno v sobo priferlela, zdaj pa je iskala poti, da najde skoz okno zlate prostosti.

Znabiti bi bilo to molčanje še dalje terpelo, ko ne bi bila gospodinja večerjo donesla. Gostje sedejo za mizo pod podobe svetnikov, ona jim postreže ter prosi, da bi zadovoljni bili s tem malim, kar je Bog podelil. Na poti si človek dosti ne prebira in tudi našim potnikom je dobro téknila priprosta večerja. Ko so vstali iz za mize, zahvali se Čajka dobri gospodinja, ter reče, da bi še danes rad poravnal dolg za postrežbo, ker se jim je treba jutri za rano podati na pot; ali gospodinja ni hotela vzeti družega, ko nekaj križcev in svetinj v spomin na božjo pot. — Še le pozno se je spravila družina spat. Zjutraj pa zgodaj vstanejo, s serčno zahvalo se poslové od gostoljubne gospodinjne in njene hčere ter odrinejo znova na pot. (Dalje prihodnjič.)

Mythologične drobtine.

(Razglása Davorin Terstenjak.)

I. O miši.

Miš (skr: mušika, iz muš, kar pomenja rodere, surripere in furari) je po narodnih slovenskih pripovedih dajmonska žival. Duše mertvih se prikazujejo v mišji podobi. Pri Indih in Egipčanih je bila miš simbol noči, zavoljo svojega stanovališča pod zemljo in v temnih kotih. Kedar se dosti miši pokaže, pravijo Slovenci, da bode ali hudo leto ali pa nastopi pomor in kuga. Simbol nesreče in pomora je bila miš tudi pri Gerkih. Maloazijska dežela Mysia je dobila po častji te živalce svoje ime, in v tej zemlji je imel Apollo Smintheus najlepši tempelj; miši so mu cló pod oltarjem smele gnjezda imeti. Maloazijski Gerci so imenovali miš: *μυθος*; zato priimek: Apollo Smintheus. Schwenk (Sinnbild str. 288) piše o tem častji: „Da sich die Feldmäuse in der Sonnenhitze gewaltig vermehren; so wird die Maus als ein der Sonne vorzugs-

weise angehöriges Thier angesehen, und dann dem Apollo als Sinnbild angeignet, weil dieser Gott die Gluthen des Sommers beherrscht.“

V grobih severnih Slovanov so našli po Beckmannu mišje podobščine, v znamenje, da je tudi davnim Slovanom bila miš dajmonska žival, simbol duše umerlega. — Posebno so častili susla (česk. sysel, rusk. suslik, muscitillus), kateri skoro nič ne vidi; on je bil zavoljo svoje slepote naraven simbol chtonskega sveta. Menda so po častji suslov dobila svoje ime tudi slovanska plemena Suselcev, ki so bili porazseljeni v Rusiji, v zemlji polabskih Slovanov kraj reke Mulde in se omenjajo kot prebivavci okolice lipniške v listinah: „Susil“ dan danes „Sausal“; primeri: Mysia — in Mišensko.

II. 0 Stribogu.

V slovu: „o polku Igorovem“ velé se vetri: „Stribožij vnuci“; Stribog je bil torej eden najvišjih bogov v staroslovanski mythologiji, enak nemškemu Woutanu, v katerem spozna Grimm: „den das Weltall füllenden Aether“, zato njegovo ime izpeljuje iz: wuatan, wuteln, stirškonemšk. wuidln = bewegen.

Korenika imenu Stribog bi vtegnila biti: ster, extendere ali pa: sri, movere, in glasnik *t* je vstava, kakor v besedi: struga, iz sru, fluere. Obé koreniki bi bili prikladni za poznamovanje povsod se razprostirajočega in gibajočega vzduha. *) Na meji slivniške in šentjurske fare se veli neka gora: Strigora, prej ko ne po častji Striboga.

V slovanskem mythu poznamo še troje božanstev vetrov; ta so: Vihor, Wirbelwind, Pohvizd v českem, Pogvizd v polskem basnoslovji. Pohvizd — Pogvizd pomenja zvizdajoči veter, den sausenden, pfeifenden Wind. V češčini in polščini sta se ohranila starša glasnika *g* in *h*; primeri: gwiazda, hvězda in slov. zvezda. Pohvizd — Pogvizd je torej = slov. Pozvizd — Požvizd.

In slednjič se še imenuje: Chworz, der knarrende, schwirrende Wind, polsk. chworzić, knarren, schwirren.

Narodske legende.

1. Sv. Štefan.

(Kranjska.)

Sv. Štefan je bil lep mladenič in je služil kralja Heroda. Žena Herodova pa je bila hudobna in ga je skušala v greh zapeljati; ker se je je pa Štefan vedno ogibal, jela ga je čertiti in sovražiti, ter je iskala priložnosti se nad njim zmaščevati.

*) Vzduh = zrak je na Goriškem še dan danes navadna beseda.

Na sv. večer se je Štefan po dvoru sprehajal in glasno prepeval:

Nocoj nocoj
Je svet večer,
Ga ni biló,
Pa ga ne bo.

Nocoj nocoj
Se kralj rodi
Čez kralje vse,
In tud' čez kralja Herodeža.

Herodova žena, ki je v lini stala in Štefana prepevati slišala, steče berž k svojemu možu, rekoč: „Naš Štefan je sinoči tvoje vince pil, pa še danes ne vé, kaj govori.“ — Herod se zelo razserdi in reče gnati Štefana v velik gozd. „Ondi“, pravi, „je divji konj; snedel je že mnozega, pa bode tudi Štefana ubozega.“ — Hlapci ga zvežejo in odpeljejo v gozd. Ko pridirja divji konj, odveže Štefan zlati pas ter mu ga verže na vrat. Konj mu je bil pokoren in Štefan ga zasede ter jezdi pred Herodov grad. Pred gradom zarezgeče divji konj in pri tej priči se podere pol gradú. „Štefan je copernik“, reče Herod. „Verzite ga v globoko jamo, ondi je polno kač in gadov; snedli so že mnozega, pa bodo tudi Štefana ubozega.“ — Hlapci ga veržejo v jamo, pa kače in gadje mu ne storé nič žalega. „Sedaj še le vém“, reče Herod, „da je Štefan res copernik. Odpeljite ga na polje in pobijte ga s kamenjem.“ Hlapci ga peljejo na široko polje in ga podsujejo s kamenjem, kakor jim je Herod velel. Pa kjer je bila zvečer grobljica, stala je drugo jutro kapelica — sv. Štefana.

Zap. J. P.—k.

2. Jezus bere mašo.

(Tribuška na Goriškem.)

Stoji mi tam vèsoki hrib,
Na hribi mi je cirkuca
Od zuni lépo rajhana,
Od znoter lépo malana,
S svečami vsa prepasana,
Noter bo Ježoš mašo brañ.
Sveti Šentjaž bo zgonú k njej,
Sveti Lukež bo služú k njej.

Tri device k ofer gredó.
Perva nese kadivenco,
Druga nese koprivenco,
Treća nese vej'co oljkenco
Ljubi devici Mariji.
Sveta Marija roženkran'c,
Ker ga moli, naj ga moli,
Za nas lepó Boga prosi.

Zap. M. Ternovec.

3. Jezus, Marija in grešnik.

(Isterska.)

Tiho je more kako kal, po njim se vozi zlata plav, va njoj je preljubi Isus i preljuba mati Marija. Jedan grešnik vapije iz kraja: „Isuse, privozite plav na kraj, čete grešnika izpovedat.“ Privozili su plav na kraj, pak govori Isus: „O ti veli grešniče! ča

si ti mene zazival?“ — Grešnik govori: „Da čete vi mene spovidat.“ Isus govori: „Kako si Boga vredil?“ — Govori grešnik: „Ubil sam majku i otca, ubil sam sestru i brata, ubil sam kumu i kuma, ubil sam susedu i suseda.“ Isus mu govori: „O ti veli grešniče! dalje stani od mene, nisi dostojan s manom govorit.“ A grešnik se je počel ružno plakat i ime majkino zazivat: „Oh me! Marijo, majko moja! oprostite, veli grehi moji!“ I mat Marija poklekne na svoje gole kolena, i počne prosit: „O Isuse, sinko moj! daj grešniku velu pokoru; grešnik će se spokorit, grešnik će slavu Boga uživat, on se je meni na čast postil tri mlade sobote o supice kruha, o čašice vodi.“ — Isus govori: „O ti veli grešniče! hodi ti v onu pustinju, na onu čerņu goru; onde ćeš najt suho drivo i pod njim ćeš najt studenu škriľčicu, na njoj kleči sedam let, i kada steče sedam let, prit će k tebi jedna božja tica ili jedan božji angel.“

Grešnik gre delat pokoru, kako mu je Isus zapovedal. Steklo je sedam let, prišal je jedan božji angel k grešniku i mu govori: „Stani se človiče!“ — „Kako ću se stat, vse moje kolena su ispita do koščic!“ — „Stani gori človiče!“ — „Kako ću se gori stat, vse moje oči su izpite do možgani!“ — „Stani gori človiče! svi grehi su ti odproščeni!“ — I onda se je on gori stal, kako da mu nebi niš bilo, i još se je obazril na ono suho drivo, pervo je bilo suho, a sada je zeleno, na njim je bil preljubljeni Isus; i su ga prijeli vsak za svoju ruku i su šli va diku nebešku.

Zap. J. Volčić.

4. Sv. Martin.

Sv. Martin je ovčice pasel. Imel je že takrat po pastirski navadi pastirsko piščalko. S to je vsaki dan od zore do mraka, zraven drugih pesmic in molitvie, Boga častil in hvalil. Ko neko jutro ravno o solnčnem vzhodu pri studencu sedé juterno pesem prepeva, pridere na enkrat velik volk iz germja, ter mu največo in najlepšo ovco zagrabi, zadene jo na herbet in hajdi ž njo v les. Sv. Martin to viditi se jako razžalosti, posebno pa še zató, da se je požrešni volk prederznil njega samega v pobožni pesmici motiti ter prekrotko in zvesto čredico ovčic tako oplasiti in razpoditi. Pravična jeza ga obide. Skoči nagloma na noge in v hipu je pri volku, ter lopi mu po križu s piščalko, da se gerdi volk na zemljo zgrudi. Hitro zdaj reši sv. Martin ugrabljeno ovčico, zadene jo na pleča, ter jo nazaj nese, volku pa zapreti: „Poberi se v les ti, in hrani se tam z divjo zverino, ne pa s pohlevnimi ovčicami, ki ti nič žalega ne delajo!“ — Šel je volk v les, ali sklenil je v sercu vedno sovraštvu do ovac iz ljubezni do sladkega njegovega mesa. Ali piščalka sv. Martina je bila tako težka, da mu je

križ zdrobila. Od tistihmal nima volk več take moči v križu, kakor poprej in jo še dan današnji ima v persih. Tako mi je neki pastir volka opisal.

A. Benigar.

Bistrournost.

Bistrournost je vrojen dar, ki ga ne dá in ne namesti nobena učenosť. Komur je dan, razodeva se pri vsaki priložnosti v besedi in djanji — tudi nad najprostejim, neučenim človekom, kakor se biser svetli še iz prahú in smeti. Kolikrat prosti kmet ali rokodel v svojem govorjenji razodeva več jasne misli in žive domišljije, kakor najučeneja glava po najskerbnejši pripravi! Priča temu je tudi sledeći odgovor prostega kmetiča, ki na vprašanje po številu svojih koscev ne naznani le golega števila, temuč vplete tudi sicer le kratek, pa tako značajin opis delavcev in njih pripravnosti, da jih bravec v duhu ima tako rekoč pred svojimi očmi ter vidi, kako se vsak giblje in kako opravlja svoje delo. — Berite!

Vprašanje: Sosed! koliko koscev imate danes na travniku?

Odgovor: „Štirje deci ¹⁾ jo žokajo; dva póba ²⁾ jo klofutata, — jest in hlapec nas je osem.“ ³⁾“

St.

Narodske pesmi.

1. Ljuba Ivanova.

(Kerška.)

Zaspala je ljuba Ivanova	Skoči Ive u vrtal zeleni,
Pokraj puta na travci zelenoj.	I ukine kitu lusmarina,
Našli su ju sluge Ivanove,	Prasne Maru po lišcu rumenom.
I pošli su Ivu povidati:	Kud je Maru kita zabajala,
„Oj Ivane ćemo ju sprobiti?“	Tud je Maru krvca polivala;
„Ne tičte je, verne sluge moje!	Da bi sahla ruka Ivanova,
Ja sam junak, ki budit ju oću.““	Kako sahne kita lusmarina!

Zap. J. Geržetić.

¹⁾ deci=dedci=starci; ²⁾ mlada začetnika; ³⁾ midva sva kosca — vredna tega imena.

2. Človek.

(Isterska.)

O človiče pravedniče,
 Ne drži se od več veči.
 Vse to zlato, vse to srebro
 Če ti pusto zaostati.
 Sebon nečeš nič uzeti,
 Nego ruke na prsima,
 Težke grihe pred očima.
 Té te nesti v črnu zemlju;

Dobra nečeš ti imati,
 Ko ne črvi, ki te grizu.
 A ti ćeš jim govoriti:
 O vi črvi, bratjo moja!
 Ne grizite tila moga;
 Zač vidite, da je gnjilo,
 Tako, Bože! da bi živo.

Zap. J. Volčič.

3. Lijana.

(Isterska.)

Zrasla je jelva visoko,
 Se one gore je nadržala,
 Samo one vele ni mogla;
 Pod onom velou je beli grad,
 Va kemu se šeče Ivan mlad
 S svojom sestron Lijanom.

Lipa je sestra Lijana
 Pol mladoga Ivana;
 Ruse je kose spletala,
 Kamo je s njimi majala,
 Tamo je slava padala!

Zap. J. Volčič.

Zastavica.*)

Sem
 začetnik miru (sveta),
 Končavec vsem rečem,
 trojedln
 In vendar nisem
 Bog.

St.

*) Kdor je prvi ugane, dobí lanski Glasnikov tečaj.

Slovstveni oglasnik.

Pesmi. Zložil Simon Jenko 1865. Založil J. Giontini v Ljubljani. — Po dolgi suhoti spet vesela prikazen na polji slovenske poezije, ki se dan danes med Slovenci — da bi tako ne! — skoraj popolnoma v nemar pušča. Visoko cenjeni J. Koseski, eden najpervih buditeljev slovenskega duha, ne izmika več svoji blagoglasni liri krepkih glasov; za njim so umolknili ali vsaj že nekaj časa tiše, da mlajšega zaroda v misel ne jemljem, mnogi in to najboljši slovenski pesniki: Cegnar, Ledinski, Levstik, Podgorski, Potočnik, Toman in drugi; s toliko večim veseljem pozdravljamo pričujočo Jenkovo zbirko, ki obsega blizo 100 nežnih pesniških cvetic, s pravim pevskim duhom navdahnjenih. Jenko je

pevec svojih občutkov; vse, kar mu serce vnema, kar ga veseli ali žali, vse to vdarja v mičnih akordih na strune, da odmevajo v skladnem soglasji v vsakem čutnem sercu. Glavni predmet njegovim poezijam je sicer ljubezen, vendar je med njimi mimo romantičnih lepo število tudi taci, ki so navdihnjene z gorko ljubeznijo do mile domovine, in ravno ti tužno-mili obrazi, te krepkoglasne budnice slovenskega duha so v resnici najlepši biserji cele bogate zbirke; želimo jim samo spretnega skladavca, in glasile se bodo, kakor se že „Naprej“, „Pobratimija“ in „Molitev“, v kratkem tudi une po vsem slovanskem svetu, saj so od prve do zadnje skoraj vse pripravne za petje. Jenkove pesme so sploh kratke, domače, lahko umevne in naravne, pa toliko bolj jedernate, krepke in polne lepih misli, brez nepotrebne lepotičja v besedah, v katero se tako rada zavija siročija zdravih misli; po vsej pravici se more reči o njih, da iz serca k sercu gredó. Da-si ravno bi bilo z ozirom na našo mladino želeti, da bi bila tu pa tam kaka romantična še v rokopisu ostala, vendar moramo resnično spoznati, da so Jenkove „pesmi“ prelep prirastek naše mlade lepoznavske literature. — Notranjemu mičnemu obsegu je primerna tudi vnanja lična oprava; cena jim je 60 nkr. Sklepamo to kratko naznanilo s serčno željo, da bi nas bogato obdarovani pesnik prav po gostem razveseljeval z enacimi mičnimi cveticami svojega bistrega uma in serca, drugi pesniki pa, posnemaje ga, zanemarjeno pesniško polje spet z večo marljivostjo obdelovali in Slovence budili na ljubezen in delavnost za mili svoj narod!

Izbrane narodne srbske pesmi. S slovnico, tolmačenjem in rečnikom. Na svitlo dal J. Pajk, c. k. gimn. profesor v Kranju. V Gorici založil K. Sohar. 1865. — Krasota serbskih narodnih pesem slovi že po vsem omikanem svetu in marsikteri tujec se je nalašč zató s slovanskim jezikom seznanil, da je mogel te krasne cvetice narodnega duha v njih izvirnem jeziku prebirati. Vsega tega truda vendar nam Slovencem ni treba, ker ste si književna slovenščina in serbsčina toliko sorodni v besedah in oblikah, da bode jezik serbskih narodnih pesem vsak Slovenec za silo razumel, samo da se privadi cirilskih pismen in nekaj posebnih slovniških oblik. Da bi se pa Slovenci še lože in brez velicnih stroškov seznanili s temi prekrasnimi biserji narodnega književstva, izbral je iz bogatega zaklada in v pričujoči knjigi izdal g. Pajk šest najlepših o Marku Kraljeviću, prvem junaku serbskega naroda, s kratko razlago v latinici natisnjenih; spredej je pridjana kratka serbska slovnica, ki pojasnjuje glavne razlike serbskega govora. Ne dvomimo, da najde ta vse hvale vredna misel povsod potrebne podpore, da more g. izdatelj po tej poti še več enacih cvetic presaditi v slovenski vert. Knjiga, prav lično tiskana, šteje 128 strani in velja 60 nkr.

V predgovora piše g. izdatelj: „Kratkim biti (namreč v serbski slovnici) je moje prvo prizadevanje bilo, ker sem si dobro svest, da smo Slovenci sedajne dobe v gramatikiziranje tako rekoč do grla zabredli.“ Tem besedam nikakor ne moremo priterditi, marveč je v tej zadevi naša misel ta, da je nam Slovincem, celó pisateljem, slovenska slovnica še neogibna potreba, kakor nam spričuje malo da ne vsaka nova knjiga, ki na svitlo izide. Jezik je res slobodna stvar človeškega duha, ki se ne sme kovati v suženjske verige; plemeniti, čistiti in ga v eno korito navračati, pa je dolžnost vsacemu pisatelju, da se nam še na več potočičev ne razteče.

Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. II. leto. V Ljubljani. — Pričujoči II. zvezek g. Marnovih razgovorov je, kakor prvi, po svojem bogatem obsegu jako zanimiv in poučen za vsacega Slovenca, ki se želi bolj na tanko seznaniti s pravili slovenske slovnice; iz njih bode spoznal, kako naj se piše, da bode pisava prav domača, mimo tega pa tudi, zakaj naj se piše tako in ne drugače. V teh pomenkih (50 jih je v tej knjigi), je izgovoril g. pisatelj marsiktero tehtno, vsega premisljiva vredno besedo; želimo jim obilno bravev in prebiravcev, sosebno med odraslo mladino, da se seznanijo po njih s pravo in z domišljeno veljavo slovniških oblik v sedanjem pisanji. Cena tej knjigi je pri g. pisatelju samo 50 nkr. Sklepamo to kratko naznanilo s serčno željo, da bi učeni g. pisatelj svoje pomenke tudi letos nadaljeval, pisavo *sč* (namesto pravilnega *šč* ali gorenškega *š*) vendar opustil, ker je neslovanska in tudi ljudski izreki popolnoma nasprotna.

* Slovenskih gledališnih iger, ki je izdaja dr. J. Bleiweis, je prišel v kratkem času II. in III. vezek na svitlo; prvi obsega prav kratkočasno igro „domači prepir“ v enem djanji, ki jo je prosto po nemškem poslovenil J. Zabukovec; drugi pa prelepo veselo igro „Strup“, ki jo je svobodno in prav izverstno poleg nemškega spisala naša visoko cenjena pisateljica Luiza Pesjakova; čisti donesek je namenila „slov. matici“. V tem delu se prelepo kaže pisateljčina spretnost tudi v šaljivi slovenski pisavi; naj razveseli Slovence še z mnogimi izdelki bistrrega svojega uma in rahločutnega serca! — Cena vsacemu vezku je 20—24 nkr.

Besednik.

Vabilo slov. pisateljem. V seji 18. decembra m. l. je sklenila „družba sv. Mohora“, da se sestavi in prihodnje leto mimo treh — štirih drugih bukvic na svitlo dá knjiga, ki bi bila po tehtnem zapopadku in po vzorni pisavi pripravna za domače in šolsko berilo bolj odrasli (10—15 letni) slovenski mladini. Obsegala bode v ta namén v skerbni izbiri vsakoverstno slovstveno blago, ki mladenču um in serce blaži in mu oči odpira za vse, kar je lepo in dobro. Da se pa ta naloga srečno izverši, poziva družba sv. Mohora vse slovenske pisatelje, da jej pritekó v ta namen z izdelki svojega peresa — vsak vsaj z enim ali z dvema spisoma — v prav obilnem številu na pomoč. Po godu jej bodo za to knjigo — ime jej bode „Cvetnik“ — vsakoverstne mladenški starosti primerne poezije, pravljice in pripovedke, zanimivi obrazi natoroznanski, krajepisni in zgodovinski, životopisi in popisi raznih ljudskih del, razni pravno-podučni spisi, pa tudi drugi, za mladino mikavni sestavki kakoršnega koli zapopadka. Vsi spisi, za „Cvetnik“ namenjeni, izvirni in poslovenjeni, naj bodo skoz in skoz lahkoumevni, ne preobširni (najbolje 1, 2, 3 — k večemu 5—6 strani obsegajoči), in jedernati v besedi in po obsegu, da se bode nad njimi mladina razgledovala in dušno razveseljevala. Za povračilo njih truda bode plačevala družba gg. pisateljem tiskano polo (16 strani male osmerke) izvernih sestavkov z dvadesetimi, prestave pa z dvanajstimi goldinarji avstr. veljave; pošljejo naj se pa spisi vsaj do 15. marca 1865.

Družba sv. Mohora. Z novim letom prične „družba sv. Mohora“ šesto leto svoje delavnosti po sedanji osnovi. Od kar se je tako premladila, pridobila si je vsako leto lepo število novih družnikov iz vseh stanov, da so se poslednje petere družbine bukve že v 2173 iztisih med Slovence razposlale; gotovo lep napredek v petih letih! Marsiktera lepa knjižica si je našla po tej narodni napravi pot med preprosto ljudstvo slovensko, ki se doslej tu pa tam še celó zmenilo ni za kako slovensko knjigo; in ravno to jej daje v naših očéh največo važnost. Zató bodi vedna skerb vsakemu pravemu rodoljubu, da seznaní slovensko ljudstvo, kjer se še ni, s to koristno napravo, da se družba sv. Mohora med Slovenci bolj in bolj vkorenini in še mnogo let razširja med njimi pravo keršansko omiko. Pri tej priložnosti opominjamo domačo mladino, da se dá tudi v novem letu v prav obilnem številu zapisati med družnike; letno plačilo — 1 gld. za štiri — pet lepih bukvic — je tako nizko, da ga gotovo vsak lahko zmore.

Slovenska matica. Najlepša prikazen preteklega leta v narodskem življenji Slovencev je vstanovitev „slovenske matice“ v

Ljubljani. Zaupno se obrača k tej národni napravi vsako domoljubno serce, pričakovaje od nje, da postane s časom prava mati slovenski književnosti, lepoznavski in učeni, in po tem takem dušna vez vseh Slovencev v književnem oziru. Da se pa to v kratkem zgodi, treba je pred vsem drugim, da se zgernejo domorodci iz vseh strani v prav obilnem številu okoli nje in jej pritekó s svojo darovito roko na pomoč: od krepke materialne podpore zavisi tudi srečen duševen napredek. — Pervo delo, s katerim je stopila „slovenska matica“ v življenje, je dobro znani Hieingerjev „Koledar slovenski za navadno leto 1865“; praktični del je izversto sestavljen, pisava njegova vzorna, kakor jo ima le malokteri Slovence v svoji oblasti; želeli bi mu vendar mimo zanimivih sporočil o matici in čitavnicah še mnogo več lepoznavske in podučne tvarine, da-si tudi bi mu bila cena nekaj poskočila; tako bi si bila knjiga brezdvomno še več prijateljev, če ne tudi kupcev pridobila. Cena jej je po bukvarnicah 40–45 nkr. — Želé „slov. matici“ najlepši razvitek, ne moremo zamolčati želje, naj razveseli Slovence vsaj v drugem letu svojega obstanka s kakim veljavnim lepoznavskim (n. pr. s kritično izdavo Vodnikovih pesem ali s kako pesemsko zbirko naših sedanjih pesnikov: Koseskega, Levstika, Ledinskega itd.) ali s kakim učenim delom, da si privabi po njem morebiti nekaj manj kupcev, toliko več pa novih udov!

Celovška čitavnica. Lepo posnemaje svoje sestrice po drugih slovenskih mestih, uri tudi „celovška čitavnica“ svoje ude pridno v slovenskem jeziku ter jim napravlja od časa do časa kako domačo veselico, ki bodo v prihodnjem zimskem času te-le: 8. jan. ples, 24. jan. obletnica, beseda s plesom, 2. febr. beseda v spomin Vodnikov in tombola, 19. febr. ples, 19. marca beseda s tombolo, 2. aprila beseda s tombolo in 7. majnika ples. Vsaka veselica se začne ob pol osmih zvečer. Naj pridejo k tem veselicam vsi udje, domači in vnanji!

O. Placid Javornik. Umerli so na sv. Andreja dan m. l. O. Placid Javornik, duhoven benediktinskega reda, dalj časa profesor jutrovih jezikov v Celoveu in od leta 1850 fajmošter v Št. Jurji, iskren domorodec in zvest podpornik vsem národnim rečem, da imamo malo tacih. Slovensko slovstvo so pomnožili z obširno razlago prvih „Mozesovih bukev“, pri katerem delu jim je bil sosebnó pomočnik ranjki Anton Oliban, in še z nekaterimi drugimi spisi. Rojeni so bili 22. avgusta 1803 v Tersteniku na Gorenškem. V svojem življenji so bili vedno moškega značaja, vedno veseli in proti vsacemu priljudni po navadi slovenski; občno spoštovanje jim je sledilo v grob. Naj v miru počivajo!

Slovenec. Česar smo Slovenci že davno živo pogrešali, to bomo v kratkem imeli, namreč samostojen političen časnik v slovenskem jeziku. Dne 14. t. m. izide prvi list tega časopisa,

ki bode pod naslovom „Slovenec“ vsako sredo in soboto na pol poli noviške oblike v Celovcu na svitlo prihajal in se sosebno pečal s podukom slovenskega ljudstva v političnem in gospodarskem oziru. Jezik mu bode prav domač in lahkoumeven, da ga bode tudi priprosti Slovence lahko umel; vredoval ga bode pa znani slovenski pisatelj J. Božič. Polletna cena mu je v Celovcu 2 gld. 70 kr., s poštnino vred pa 3 gld. 20 nkr., za četert leta veljá 1 gld. 70 kr. — Pri veliki potrebi umnega političnega in gospodarskega vodnika v sedanjih časih za vsacega deržavljana ni dvomiti, da se „Slovenec“ kmalo udomači pri vseh vedoželjnih Slovencih. Naj najde že v začetku po vseh stranéh dovoljne podpore!


* Slovenska mladina uči se kaj rada drugih slovanskih narečij, sosebno hrovaško-serbskega in češkega; za praktično berilo jej naznamo s polletno ceno vred najboljše lepoznavske časnike v teh narečjih in sicer izmed jugoslovanskih a) „Naše gore list“ v Zagrebu, 2 gld. 50 nkr., b) „Bosiljak“, vsacih pet tednov v Zagrebu, 1 gld., c) „Glasonoša“, tednik na Dunaju, 3 gld. in d) serbsko „Danico“ v novem Sadu, 2 gld. 50 kr. — 2. Izmed češkoslovanskih pa: a) z mnogimi lepimi podobami ozaljšani polomesečnik „Zlata Praha“, 3 gld. 54 nkr., b) ilustrirani polomesečnik „Rodinna kronika“, v Pragi 2 gld. 90 kr., c) „Literarna priloha k narodnim listám“, dvakrat v mesecu, 2 gld. 28 kr., d) „Zabavne Večery“ vsak mesec z mnogimi povestmi v Berni, 2 gld., e) „Lumir“, ki začne sopet kot tednik v Pragi na svitlo izhajati, 2 gld. 40 kr. — Med humorističnimi časniki se naj bolj priporoča tednik „Humoristicki listy“, 2 gld. 85 kr.

* Pred nekaj dnevi nam je došla že dolgo pričakovana M. Majarjeva „Vzajemna slovnica“; šteje 236 strani v osmerki in veljá 3 gld. po bukvarnicah in pri spisatelju v Gorjah (Post Arnoldstein) na Koroškem; prihodnjič več o njej.

* „Cvetja iz domačih in tujih logov“ 22. vezek (t. j. IV. šestke I. snopič) je ravno kar prišel na svitlo; obsega začetek krasnega poljskega romana „Kirdžali“ od M. Čajkovskega.

Listnica.

Kupiti ali za kak drugi polletni tečaj zameniti se želi „slovenski Glasnik“ leta 1861 štev. 1—14 v dveh ali vsaj v enem iztisu; kdor ga misli oddati, naj ga kmalo pošlje. — G. V. K. v M., g. A. B. v N., g. J. P. v L., g. D. T. Hvala. — G. J. St. v N. m. Poznejše; za zdaj ni bilo mogoče. — G. J. M. v B. Kmalo.

 Današnji list smo poslali vsem dosedanjim čast. podpornikom na ogled ter jih prosimo tudi za tekoče leto njih materijalne pripomoči edinemu lepoznavskemu listu v slovenskem jeziku, da more še dalje na svitlo izhajati in vedoželjno slovensko mladino in druge prijatelje krasoslovne literature pošteno razveseljevati; kdor mu pa noče biti več vpridodnje prejemnik in podpornik, ta naj ga blagovoli pod ravno tistim nadpisom spet v Celovec poslati, pa mu ne bode dolhjal več. Prosimo.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.